

Kinderrechteneducatie in het basisonderwijs in Noord-Nederland: de invloed van leerkrachtkenmerken op het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind

Student: Minou de Groot (S4412982)

Begeleider: MSc S. Westerbeek & dr. A. C. Timmermans

2^e beoordelaar: dr. S. van der Steen

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Juni 2023

Abstract

The aim of this study was to get an insight to what extent education aimed at children's evolving is offered in primary schools in the North of the Netherlands. The convenience sample consisted of 60 teachers, measuring different characteristics, as gender, age, and experience. They completed an online questionnaire, where answers were given to questions on a 5-point Likert scale. A higher score meant a higher degree of offering education aimed at the child's evolving. The Mann-Whitney U test showed that there was no significant difference in gender ($p=.428$). Pearson's correlation showed that there was a slight non-significant negative correlation with experience ($p=.716$) and Spearman's correlation also showed a slight non-significant negative correlation with age ($p=.670$). Which means no significant effects were found and there are no cohesion between teacher characteristics and education aimed at children's evolving. It shows that more research is needed on how different teacher characteristics affect the way of providing children's rights education, including education aimed at the child's evolving. New research should contain a larger random sample for better generalisation. What should be taken from this research is that is advised to teach children about their rights, where education aimed at the evolving of a child is a part of, no matter what the teacher characteristics are. This is because a better children- and human rights situations starts with knowing about your rights.

Inleiding

Er is toenemende belangstelling voor schoolprogramma's die kinderen voorlichten over hun rechten en verantwoordelijkheden (Howe & Covell, 2010). In Nederland worden deze, en soortgelijke, onderwerpen onderwezen doormiddel van burgerschapsvorming.

Onder burgerschapsvorming wordt verstaan dat leerlingen worden voorbereid op het actief participeren, en een positieve bijdrage te leveren, aan de samenleving (Dijkstra, 2012; Dam & Volman, 2007; Inspectie van het Onderwijs, 2022). Vanaf 2006 is het de opdracht van het onderwijs om kinderen burgerschap bij te brengen, dit wordt de burgerschapsopdracht genoemd, en vanaf 1 augustus 2021 zijn hier nieuwe wettelijke eisen aan gesteld (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2021). Scholen hebben hierdoor de wettelijke taak gekregen om het burgerschap van hun leerlingen te bevorderen (Dijkstra et al., 2018). Er moet gericht aandacht aan worden besteed, maar scholen mogen zelf bepalen hoe ze het burgerschapsonderwijs inrichten (Inspectie van het Onderwijs, 2006; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023c). Onder burgerschap vallen verschillende houdingen, vaardigheden, gedragingen en kennis, maar ook het maatschappelijk functioneren speelt een rol om een kind uiteindelijk voldoende voor te bereiden op deelname aan de samenleving (Nieuwelink et al., 2016). Dit ontstaat niet vanzelf, maar moet aangeleerd worden. Hier spelen scholen een belangrijke rol in, zij zijn hier medeverantwoordelijk voor (Wilschut & Nieuwelink, 2016).

Wat ook onder het burgerschap valt zijn de mensen- en kinderrechten (Oomen, 2009a). Waar veel mensenrechten in hoofdstuk 1 van de Grondwet beschreven staan, staan de kinderrechten dit nog niet (Ministerie van Algemene Zaken, 2022a). Kinderrechten zijn de rechten van kinderen, vastgelegd in het Verdrag voor de Rechten van het Kind, IVRK (UNICEF NL, z.d.). Er wordt gesteld dat kinderen dezelfde rechten hebben als volwassenen, maar tegelijkertijd hebben kinderen ook extra bescherming en mogelijkheden om zich te

ontplooiën nodig.

Het IVRK is een verdrag waarin 54 artikelen staan met afspraken over de rechten van kinderen en jongeren tot 18 jaar (Kinderrechten, 2019). Op 20 november 1989 werd, door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, het Verdrag unaniem aangenomen. Op 2 september 1990 werd deze internationaal van kracht (Verhellen, 2000). Inmiddels hebben bijna alle staten van de wereld het Verdrag aanvaard, behalve Somalië en de Verenigde Staten. Hiermee is het Verdrag het meest aanvaarde mensenrechtenverdrag ter wereld (Pais & Bissell, 2006). Centraal in dit verdrag staat het belang van het kind, hoe deze zich optimaal kan ontwikkelen en (ontwikkelings-)schade voorkomen kan worden (Liefwaard et al., 2016).

Hoewel kinderrechten gewaarborgd worden in Nederland, blijkt het dat veel kinderen hun rechten niet kennen (Verhellen, 2000). Daarom hebben Platform Mensenrechteneducatie, NCDO en het Kinderrechtencollectief op 15 november 2011 een petitie aangeboden aan de Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Tweede Kamer om kinderrechteneducatie verplicht te stellen op scholen (Kinderrechten, 2011). Ook UNICEF is hier een groot voorstander van. Kinderrechteneducatie houdt in dat kinderen leren over kinderrechten en dat dit op participerende en positieve manier gebeurt in de klas (UNICEF België, z.d.). Een betere kinderrechtensituatie begint bij kennis over kinderrechten, deze hebben immers invloed op allerlei thema's in het dagelijks leven. Wanneer kinderen hun rechten kennen, kunnen ze beter voor zichzelf en anderen opkomen (Unicef NL, z.d.).

Nederland krijgt nog geregeld kritiek over het gebrek aan aandacht voor mensen- en kinderrechteneducatie (Oomen, 2009b). Waar Nederland vorig jaar op plek vier stond van de internationale ranglijst voor naleving van de kinderrechten, staat het nu op plek twintig (NOS, 2023). Ook uit het meeste recente rapport uit 2022, welke iedere lidstaat elke vijf jaar moet schrijven over de kinderrechtensituatie in het land, blijkt dat er verbeteringen nodig zijn in Nederland. Nederland heeft namelijk 68 aanbevelingen ontvangen, van het VN-

kinderrechtencomité, over hoe zij de kinderrechtensituatie in het land kunnen verbeteren (Janssen, 2022; Kinderrechten, 2023).

Een van deze aanbevelingen is het stimuleren van lessen over mensen- en kinderrechten. Er zal lesmateriaal ontwikkelt moeten worden, zodat leerkrachten ook lessen kunnen geven over kinderrechten (Het Kinderrechtencollectief, 2022, p. 47). Het is niet alleen een wettelijke verplichting, maar ook vele organisaties die zich inzetten voor kinderen vinden het belangrijk dat er op scholen meer aandacht moet worden besteed aan de rechten van kinderen. Het besteden van aandacht hieraan heeft de potentie om gunstige houdingen en gedragingen ten opzichte van de mensenrechten te ontwikkelen (Covell & Howe, 1999). Daarnaast laat onderzoek zien dat kinderen die hebben geleerd over hun rechten beginselen van goed burgerschap demonstreren (Covell & Howe, 2007). Er is echter beperkte aandacht voor kinderrechteneducatie in wetenschappelijk onderzoek (Reynaert, 2012). Hierdoor stelt het meest recente, beschikbare onderzoek van Oomen (2009b) dat het onderwijs gericht op kinderrechten in Nederland nog weinig effect heeft gehad.

Hoewel burgerschapsonderwijs verplicht is, is er voor onderwijs gericht op mensen- en kinderrechten weinig plek in het curriculum. De nadruk ligt vaker op sociale vaardigheden en gemeenschapszin en minder op fundamentele rechten (Oomen, 2009a). Er is weinig gerichte aandacht voor wat leerlingen zouden moeten leren, betreft de rechten, en hoe dat het beste kan worden aangepakt (Munniksma et al., 2017). Uit de literatuur blijkt dat er nog weinig bekend is in Nederland over wat er daadwerkelijk gebeurd in de klas betreft het onderwijzen van kinderrechten.

Ook over de rol van de leerkracht in dit proces is weinig bekend. Leerkrachten zijn een van de belangrijkste, al dan niet de belangrijkste, aspecten in het onderwijs (Leu, 2005). Als onderwijzers zijn leerkrachten constant betrokken met hun leerlingen bij onderwijs- en leeractiviteiten in de klas (Shanmugavelu et al., 2020). De leerkracht is een professional die

het onderwijs verzorgt. Hij is verantwoordelijk voor de pedagogische, vakinhoudelijke en didactische aanpak (Algemene Onderwijsbond, 2018). Leerkrachten kunnen een grote rol spelen in het overbrengen van kinderrechten aan hun leerlingen, gezien de invloed die zij hebben op hun leerlingen. De houding van een leerkracht heeft grote invloed op de belangstelling van leerlingen om over een bepaald onderwerp te leren (Omolara & Adebukola, 2015). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat verschillende leerkrachtkenmerken, zoals ervaring en leeftijd, een positieve invloed hebben op, vooral, de prestaties van leerlingen. Geslacht laat hierbij geen significant verschil zien (Alufohai & Ibhafidon, 2015; Shah & Udgaonkar, 2018). Over het aanbieden van onderwijs gericht op een specifiek onderwerp is weinig tot niks bekend. Wel blijkt uit de literatuur dat leerkrachten met minder ervaring hun lessen anders indelen dan leerkrachten met meer ervaring en vrouwelijke leerkrachten dit ook anders doen dan mannelijke (Schempp et al., 1998; Heidari et al., 2015).

Zowel leerkrachtkenmerken als een specifiek artikel uit het IVRK zijn de kern van dit onderzoek. Er zal gekeken worden of leerkrachtkenmerken invloed hebben op het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind in Noord-Nederland. Een kind heeft namelijk recht op onderwijs dat gericht is op de volledig mogelijke ontplooiing van het kind (Kinderrechten, 2018). Het artikel waarop dit gebaseerd is, is Artikel 29 Lid 1 uit het IVRK. De kern van dit artikel kan worden samengevat door te zeggen dat onderwijs aan kinderen gericht moet zijn op de ontplooiing van het kind. Hierin moet respect worden bijgebracht over, onder andere, mensenrechten, verschillende culturen, het milieu, vrede en verdraagzaamheid (Kinderrechten, 2018). In Bijlage A is het gehele artikel te lezen.

De ontplooiing van het kind is iets wat scholen ook moeten stimuleren. Ieder kind moet op school de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen tot de persoon die hij of zij wil zijn. Daarom is de ontplooiing van het kind een van de doelstellingen van het onderwijs (Reulen & Rosmalen, 2000). De individuele ontplooiingskansen van het kind moeten optimaal benut

worden (Denessen, 2000). Uit een analyse van Declercq (2016) blijkt dat er in veel curricula een consensus is over het feit dat kinderen maximale ontplooiingskansen horen te krijgen in het aangeboden onderwijs. Kinderen hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs afgestemd op hun onderwijsbehoeften, zodat ieder kind dezelfde kansen wordt geboden om zich te ontwikkelen en ontplooien (Verschueren et al., 2021; Ministerie van Algemene zaken, 2022).

Om zich uiteindelijk te kunnen ontplooien, moeten kinderen ook ervaringen opdoen. Zo kunnen zij uiteindelijk eigen keuzes maken, alternatieven afwegen en omgaan met risico's en uitdagingen (Jolles, 2020). Echter, mede door gelimiteerde literatuur, is het nog niet duidelijk wat er, betreft dit onderwerp, al wordt gedaan in de klas. Om de ontplooiing van het kind, een kinderrecht, te stimuleren zal dit tijdens de burgerschapslessen besproken moeten worden (Oomen, 2009a). Allereerst zal dan het burgerschap verder ontwikkeld moeten worden. Er moet structureel aanbod zijn om het burgerschap bij kinderen te stimuleren. Iets wat nog niet veelvuldig gebeurt (Nieuwelink, 2021). Hierbij zal ook gekeken moeten worden naar het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind, zodat deze zich uiteindelijk kan ontwikkelen, naar eigen aard en aanleg, tot de persoon die hij of zij wil worden (Jolles, 2020; Junger, 2019). Echter zal er eerst meer inzicht verkregen moeten worden over wat er nu al gebeurt op basisscholen en wat de invloed van de leerkrachtkenmerken hierop zijn.

In dit onderzoek zal daarom getracht worden antwoord te geven op de onderzoeksvraag: *“In welke mate hebben de kenmerken van een leerkracht samenhang met het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind in het basisonderwijs in Noord-Nederland?”*. Om deze vraag te beantwoorden zijn drie deelvragen opgesteld:

1) *“In hoeverre is er verschil tussen geslacht en de mate van het aanbieden van onderwijs dat gericht is op de ontplooiing van het kind in het basisonderwijs in Noord-Nederland?”*,

2) *”In hoeverre heeft leeftijd invloed op de mate van het aanbieden van onderwijs dat gericht is op de ontplooiing van het kind in het basisonderwijs in Noord-Nederland?”* en

3) *”In hoeverre heeft werkervaring invloed op de mate van het aanbieden van onderwijs dat gericht is op de ontplooiing van het kind in het basisonderwijs in Noord-Nederland?”*.

Leerkrachten worden in Nederland niet verplicht onderwezen over mensen- of kinderrechteneducatie en hoe dit te implementeren is in de klas (Jerome et al., 2015). Wat wel verplicht is, is het aanbieden van burgerschap op basisscholen (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023a). In Nederland wordt in het algemeen weinig gedaan aan het het onderwijzen van kinderen over hun rechten, waar het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind een van is, ongeacht de kenmerken van een leerkracht (Jerome et al., 2015; Brantefors & Quennerstedt, 2016). Het feit dat de ontplooiing van het kind een van de kinderrechten is, leerkrachten dit niet expliciet onderwezen wordt en er verder weinig onderzoek en literatuur beschikbaar is over de invloed van leerkrachtkenmerken, is de onderzoekshypothese: de leerkrachtkenmerken laten geen samenhang zien met het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind.

Methode

Onderzoeksdesigns

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is een kwantitatief, vergelijkend onderzoek gedaan. Dit door middel van een correlationeel onderzoeksdesign. Bij dit design is er sprake van één meetmoment, het moment van afname van de vragenlijst. Manipulatie van de respondenten is niet mogelijk. De correlatie van de metingen bevestigt of verwerpt de hypothesen over de verbanden tussen de variabelen. Door deze aspecten van het design, is het in dit onderzoek goed te gebruiken (Rietveld, 2008). Er is gezocht naar een verband tussen de

kenmerken van leerkrachten en het aanbieden van onderwijs dat gericht is op de ontplooiing van het kind. Met behulp van een online vragenlijst in Qualtrics is de data verzameld.

Doelpopulatie, Toegankelijke Populatie en Steekproef.

De doelpopulatie van dit onderzoek was alle basisschoolleerkrachten in Noord-Nederland, dit zijn de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. Hiervoor is gekozen, omdat tot deze groep toegang te verkrijgen was. Binnen het eigen netwerk vallen veelal mensen uit Noord-Nederland, omdat de onderzoekers hier wonen en werken. De dataverzameling is samen met andere studenten uitgevoerd. Hierdoor is de toegankelijke populatie de leerkrachten die benaderd konden worden via het eigen netwerk. Vanuit daar is ook gevraagd om anderen te benaderen om deel te nemen aan het onderzoek. Daarnaast zijn ook via sociale media, Whatsapp, Facebook en LinkedIn, participanten geworven. Op basis van eerder, vergelijkbaar onderzoek geldt een vuistregel van 30 respondenten per onderzoeksgroep, om te mogen generaliseren naar de populatie (Fraenkel et al., 2019).

De vragenlijst is 95 keer geopend, deze waren echter niet allemaal bruikbaar. Er waren respondenten die niks hebben ingevuld (8), alleen geïnformeerde toestemming hebben gegeven (9), alleen de algemene vragen hebben ingevuld (3), niet woonachtig in Noord-Nederland (8) of niet alle vragen over de ontplooiing van het kind ingevuld (6). Daarnaast is één respondent verwijderd uit de uiteindelijke data, deze heeft één vraag over de ontplooiing van het kind niet ingevuld, waardoor geen score kon worden toegekend. De bruikbare data bestond uit 60 respondenten.

De respondenten zijn geworven vanuit de eigen omgeving van de onderzoekers, ook wel een gemakssteekproef genoemd. Doordat de respondenten ook in hun omgeving anderen hebben benaderd voor deelname aan het onderzoek, is er eveneens sprake van een sneeuwbalsteekproef.

Er waren twee inclusiecriteria, namelijk 1) De respondenten zijn leerkracht op een

basisschool, en 2) de school waar ze lesgeven is gelegen in Noord-Nederland, Groningen, Friesland of Drenthe. In Tabel 1 is de steekproefverdeling van de kenmerken geslacht en leeftijd te zien. In Figuur 1 is de verdeling van het continu kenmerk werkervaring te zien.

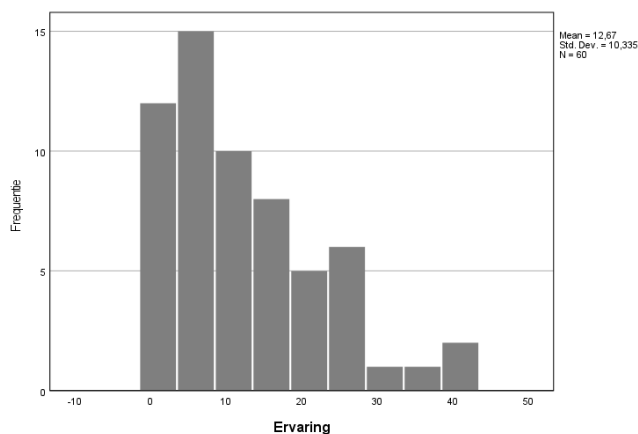
Tabel 1

Steekproefverdeling Kenmerken Geslacht en Leeftijd

		N	%	Missing
Geslacht	Man	5	8.3	
	Vrouw	55	91.7	
Leeftijd	t/m 25	7	11.7	
	26-35	22	36.7	
	36-45	15	25	
	46-55	11	18.3	
	56-AOW	5	8.3	

Figuur 1

Histogram van Frequentie Kenmerk Werkervaring

Procedure

De vragenlijst, gebruikt in dit onderzoek, is een zelf opgestelde vragenlijst, ontwikkeld in Qualtrics. Voordat de vragenlijst ingevuld kon worden, dienden respondenten een

informatiebrief te lezen (zie Bijlage B). Hiermee zijn zij op de hoogte gebracht van het onderzoek. Hierin staat het doel en de reden van het onderzoek. Ook de rechten van respondenten en ethische aspecten zijn hierin terug te lezen. Deelname aan het onderzoek is geheel vrijwillig en respondenten konden elk moment stoppen met deelname, zonder reden en zonder negatieve gevolgen. Ook was er een toestemmingsformulier aanwezig binnen de vragenlijst, alleen bij het geven van toestemming konden respondenten daadwerkelijk deelnemen aan het onderzoek.

Het eerste deel van de vragenlijst bevat vijf vragen die de onafhankelijke variabelen toetsen, hiervan zijn uiteindelijk drie gebruikt, geslacht, leeftijd en werkervaring. Deze zijn bedacht op basis van voorafgaand literatuuronderzoek. Hierna volgden 33 vragen, die betrekking hebben op de verschillende onderwerpen. Het onderwerp ontplooiing van het kind heeft 10 vragen. Na goedkeuring van de Ethische Commissie van de Rijksuniversiteit Groningen is de vragenlijst uitgezet. De vragenlijst werd door de onderzoekers gedeeld middels sociale media platformen, Whatsapp, Facebook, LinkedIn en e-mail. Daarnaast hebben een aantal onderzoekers contacten met basisscholen, omdat zij hier werkzaam zijn of stage hebben gelopen. Zij hebben een aantal scholen, en leerkrachten, hierdoor direct, via e-mail, benaderd en ook hen de vragenlijst toegestuurd. Vervolgens was gevraagd of deze leerkrachten de vragenlijst door wilden sturen naar andere leerkrachten die zij kennen. De vragenlijst kon online worden ingevuld tussen 19 april 2023 en 15 mei 2023.

Instrument en Onderzoeksvariabelen

Het instrument dat in dit onderzoek gebruikt is, is een vragenlijst, gebaseerd op de vragen van de Inspectie van het Onderwijs (2022). Dit is een peiling die kijkt naar de mate waarin een school burgerschapsonderwijs heeft ingebed in de organisatie (Inspectie van het Onderwijs, 2022, p. 55). De vragen zijn afkomstig uit, of gebaseerd op, reeds bestaande meetinstrumenten. De gebruikte leerkrachtvragenlijst bevatten vragen uit het BMS, ESC

(Effects of Schools on Students' Citizenship), ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) en een enkele vraag is overgenomen uit de vorige peiling van het PPO, Periodieke Peiling van het Onderwijsniveau (Slijkhuis et al., 2021). Leerkrachten hebben vragen beantwoord over de mate van uitwerking van het burgerschapsonderwijs, hieronder vallen de kinderrechten en de ontplooiing van het kind, op hun school (Inspectie van het Onderwijs, 2022).

In dit onderzoek is de afhankelijke variabele het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind. Voor het meten van dit construct zijn 10 items in dit deel van de vragenlijst gebruikt (zie Bijlage C). Enkele voorbeelden van vragen zijn: "Hoe vaak heeft u goed inzicht in de opvattingen, houdingen en het gedrag van leerlingen rond burgerschap?" en "Hoe vaak heeft u voor uw lessen concrete leerdoelen voor burgerschapsvorming geformuleerd?". De vragen worden beantwoordt met een 5-punts Likertschaal. Hiervoor geldt: "Helemaal van toepassing", dit gebeurt heel vaak, "Van toepassing", dit gebeurt best vaak, "Een beetje van toepassing", dit gebeurt soms, "Niet van toepassing", dit gebeurt niet en "Helemaal niet van toepassing", dit gebeurt nooit. De Likertschaal is een van de meest gebruikte psychometrische instrumenten gebruikt in sociaal- en onderwijswetenschappelijk onderzoek (Joshi et al., 2015). Er zal een score, 1 t/m 5, toegekend worden aan de verschillende antwoordopties. Hierbij geldt: "Helemaal van toepassing" krijgt een score van 5 en "Helemaal niet van toepassing" een score van 1. Deze scores zullen bij iedere vraag opgeteld worden tot de "somscore". Hiervoor geldt dat een hogere score betekent dat er een hogere mate van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind wordt aangeboden. De maximum score die verkregen kan worden op de somscore is 50 en de minimum score 10.

De betrouwbaarheid van het instrument, de vragenlijst, is berekend met de Guttman's Lambda-2. Als deze hoger dan .70 is, wordt er aangenomen dat het instrument betrouwbaar is. De gevonden Guttman's Lambda-2 is .679, dus het instrument is niet betrouwbaar. Echter als

vraag 21, “Hoe vaak vindt u het moeilijk om invulling aan burgerschapsonderwijs op school te geven?” wordt verwijderd, komt de betrouwbaarheid uit op .726. Dit zou betekenen dat het instrument, zonder deze vraag, wel betrouwbaar is. Hierom is er gekozen deze vraag te verwijderen. Ook is de betrouwbaarheid, zonder vraag 21, berekend met Cronbach’s Alpha. Deze komt uit op $\alpha = .699$. Hiervoor worden de richtlijnen van George en Mallery (2003) aangehouden. Deze houden in dat Chronbachs alfa: $\geq .90$ uitstekend is, $\geq .80$ goed is, $\geq .70$ acceptabel is, $\geq .60$ twijfelachtig is, $\geq .50$ slecht is, $\leq .50$ onacceptabel is. Het blijkt dus dat de schaal van het construct een twijfelachtige betrouwbaarheid heeft.

De onafhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn de verschillende kenmerken, geslacht, leeftijd en werkervaring, van de leerkracht. Om de onafhankelijke variabelen te meten zijn de volgende vragen gebruikt:

Geslacht. Voor het meten van geslacht is de volgende vraag gebruikt: “Wat is uw geslacht?”. Er waren drie antwoord opties: “Man”, “Vrouw” en “Anders”. Er kon één antwoord gekozen worden.

Leeftijd. Voor het meten van de leeftijd is de volgende vraag gebruikt: “Wat is uw leeftijd?”. Er waren vijf antwoord opties: “t/m 25”, “26-35”, “36-45”, “46-55” en “56-AOW-gerechtigde leeftijd”. Er kon één antwoord gekozen worden.

Werkervaring. Voor het meten van de werkervaring is de volgende vraag gebruikt: “Hoe lang bent u als leerkracht werkzaam in het basisonderwijs?”. Er was aangegeven de ervaring in aantal jaren te noteren.

Analyse

Met behulp van de programma SPSS zal de data geanalyseerd worden. Er zijn verschillende analyses uitgevoerd om antwoord te kunnen geven op de deelvragen, en uiteindelijk de onderzoeksvraag. Allereerst is de beschrijvende statistiek beschreven. Het gaat hierbij om verschillende centrum- en spreidingsmaten, het gemiddelde, de mediaan, de

standaarddeviatie en variantie van de onafhankelijke variabelen, geslacht, leeftijd en werkervaring, afgezet tegen de afhankelijke variabele, onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind. Dit om de gegevens op een overzichtelijke manier samen te vatten en de verdeling zo goed mogelijk weer te geven (Heymans et al., 2006). Hierna zullen de toetsen, met bijbehorende assumpties, beschreven worden, waarna kort verteld wordt welke toets voor welke variabele is gebruikt. Voor alle toetsen geldt een significantieniveau van .05. Daarnaast geldt voor de effectgrootte dat deze bij $\geq .50$ sterk is, bij $\geq .30$ middelmatig is en, en bij $\geq .10$ klein is (Cohen, 1992).

Om de eerste deelvraag te beantwoorden is een Mann-Whitney U toets uitgevoerd. Dit is een non-parametrische versie van de parametrisch t-toets (McKnight & Najab, 2010). De assumpties van deze test zijn 1) de afhankelijke variabele is gemeten op continu of ordinaal meetniveau, 2) de onafhankelijke variabele bestaat uit twee categorische, onafhankelijke groepen, 3) de respondenten zijn onafhankelijk van elkaar geworven en er is geen samenhang tussen de geobserveerde scores, 4) de verdeling van de scores van beide groepen van de onafhankelijke variabele hebben dezelfde vorm (Laerd Statistics, 2018a). Deze toets is uitgevoerd voor de variabele geslacht. De afhankelijke variabele, de somscore, is op ordinaal meetniveau. Daarnaast zijn onafhankelijke variabelen verdeeld in twee groepen, man en vrouw. De derde assumpties is lastig te controleren, maar er mag aangenomen worden dat de respondenten de vragenlijst onafhankelijk hebben ingevuld. Tot slot wordt de vierde assumptie gecontroleerd, door histogrammen te maken van de verdelingen van. Uit deze histogrammen blijkt dat deze bij geslacht niet dezelfde vorm hebben. Hierom zullen niet de medianen, maar de mean ranks vergeleken worden (Laerd Statistics, 2018a).

Om de tweede deelvraag te beantwoorden is een Spearman's correlatie uitgevoerd. Dit is een non-parametrische versie van Pearson correlatie (Field, 2017). Deze laat een mate van samenhang tussen twee ordinale variabelen zien. Deze analyse is gebruikt om te kijken

naar de samenhang tussen leeftijd en de somscore. Ook dit is een non-parameterische toets en daarom bestand tegen schendingen van de assumpties. Deze toets is uitgevoerd bij de variabele leeftijd. De assumpties van deze test zijn: 1) de twee variabelen moeten gemeten zijn op ordinale, interval of ratio schaal, 2) de twee variabelen moeten gepaarde observaties representeren en 3) er moet een monotoon verband zijn tussen de twee variabelen (Laerd Statistics, 2018b). Aan de eerste assumptie is voldaan, de afhankelijke variabele leeftijd is verdeeld in vijf groepen en de onafhankelijke variabele, de somscore, is ook op ordinaal meetniveau. Aan de tweede assumptie is niet voldaan, want er zijn geen gepaarde observaties. Er is een scatterplot gemaakt om te controleren of er een monotoon verband te zien is. Hieruit blijkt dat dit niet het geval is, waardoor aan deze assumpties niet is voldaan.

Om de derde deelvraag te beantwoorden is een Pearson correlatie uitgevoerd. Vervolgens is de Pearson correlatie (r) berekend, met behulp van een regressieanalyse. Deze geeft weer in welke mate en in welke richting de verschillende variabelen met elkaar samenhangen. De hoogte van de correlatiecoëfficiënt geeft verschillende verbanden aan. Tussen .00 en .30 is er geen of nauwelijks een verband, tussen .30 en .50 is er een zwak verband, tussen .50 en .70 is er een middelmatig verband, tussen .70 en .90 is er een sterk verband en tussen .90 en 1 is er een zeer sterk verband (Field, 2013). Deze verbanden kunnen zowel in positieve als negatieve richting zijn. Deze toets is uitgevoerd voor de variabele werkervaring. Voor Pearson correlatie gelden de volgende assumpties: 1) er is sprake van onafhankelijke scores, 2) er is een lineaire verband, 3) de variabelen zijn normaal verdeeld en 4) er is constante variantie (Agresti, 2018). Het is lastig te controleren of er sprake is van onafhankelijke scores, maar er mag aangenomen worden dat de respondenten de vragenlijst onafhankelijk hebben ingevuld. Er is een scatterplot, waar somscore en werkervaring tegen elkaar zijn afgezet, met regressielijn gemaakt. Hieruit bleek dat er een licht, negatief, lineair verband is. Ook bleek uit dit scatterplot dat er sprake is van constante variantie, de

standaarddeviatie kwam bij elke waarde redelijk overeen. Tot slot zijn er twee histogrammen gemaakt, een van werkervaring en een van de somscore. Hieruit bleek dat de verdeling van de somscore normaal is, maar die van werkervaring niet, deze heeft een scheve verdeling. Echter is het zo dat bij een grote sample, $N > 30$ wat hier het geval is, men zich minder druk maakt over de normaliteit van de variabelen (Nijman-van Erven, 2020). Het blijkt dat aan alle assumpties is voldaan.

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Centrum- en spreidingsmaten

De bruikbare steekproef 60 bevat respondenten. De gemiddelde score van de gehele steekproef is 26.25, met een standaard fout van .46. In Tabel 2 zijn de descriptieve kenmerken van geslacht en leeftijd te zien, in Figuur 2 is de verdeling van de gehele steekproef visueel weergegeven, er is hier een grote spreiding te zien. De standaarddeviatie van de gehele steekproef is 3.56. Het minimum is 17 en het maximum is 33, met een bereik van 16.

Tabel 2

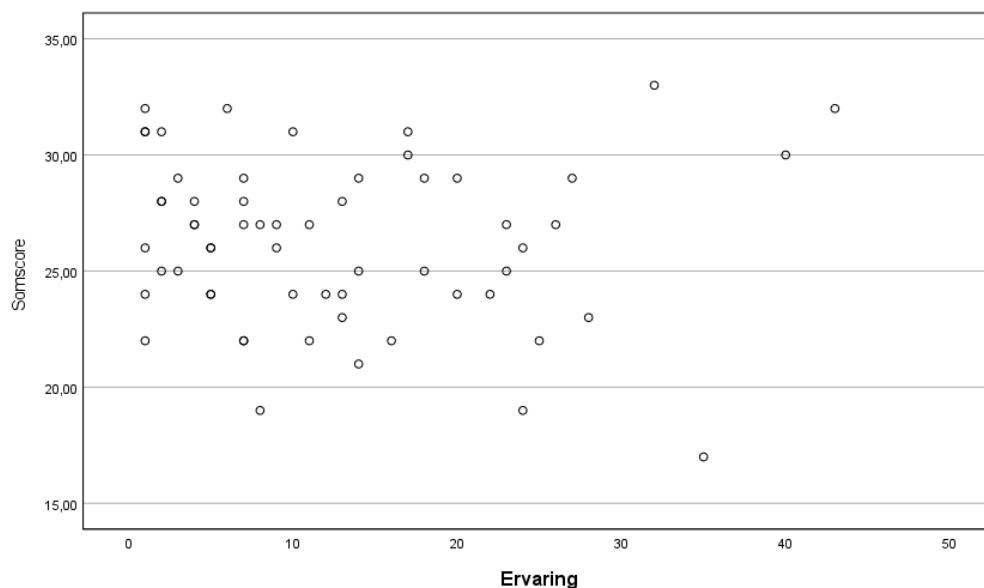
Descriptieve Kenmerken Geslacht en Leeftijd

		M	Mdn	SD	S ²
Geslacht	Man	27.6	28	4.77	22.8
	Vrouw	26.12	26	3.46	11.97
Leeftijd	t/m 25	26.71	25	3.9	15.24
	26-35	26.82	27	3.06	9.4
	36-45	25.07	24	2.94	8.64
	46-55	26.18	27	4.56	20.76
	56-AOW	26.8	27	4.97	24.7

Figuur 2

Scatterplot van de Somscores tegenover Kenmerk Werkervaring

Toetsende statistiek

Geslacht

Een Mann-Whitney toets is uitgevoerd om te beoordelen of de somscore verschilt door geslacht. Mannen (mean rank =39) scoren hoger dan vrouwen (mean rank =29.17) op de mate van aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind. Uit de resultaten blijkt dat er geen significant verschil is tussen de somscore van mannen en vrouwen, $z = -.793$, $p = .428$. $r = -.10$ wat betekent dat er een kleine effectgrootte is.

Werkervaring

Pearson's correlatie is berekend om de lineaire relatie tussen de somscore en werkervaring te bepalen. Er is een niet significante, licht negatieve correlatie tussen de twee variabelen, $r(58) = -.048$, $p = .716$. $r = -.048$ wat betekent dat er een kleine effectgrootte is.

Leeftijd

De rangorde correlatie van Spearman is berekend om de relatie tussen leeftijd en de somscore te bepalen. Er is een niet significante, licht negatieve correlatie tussen de twee variabelen, $r(58) = -.054$, $p = .679$. $r = -.054$ wat betekent dat er een kleine effectgrootte is.

Discussie

In dit onderzoek is getracht antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag: *“In welke mate hebben de kenmerken van een leerkracht samenhang met het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind in het basisonderwijs in Noord-Nederland?”*

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn drie deelvragen opgesteld die kijken naar de samenhang tussen de leerkrachtkenmerken geslacht, leeftijd en werkervaring en het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind.

Uit de resultaten blijkt dat er geen significant verschil tussen mannen en vrouwen betreft het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind is. Ook blijkt ook dat leeftijd en ervaring geen significante samenhang laten zien betreft het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind. Er kan hierdoor geconcludeerd worden dat de leerkrachtkenmerken geen significante samenhang of significant verschil laten zien met het aanbieden van onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind. Dit komt overeen met de aangehaalde literatuur. Zo lieten onderzoeken van Jerome et al. (2015) en Brantefors en Quennerstedt (2016) al eerder zien dat, ongeacht de kenmerken van de leerkracht, er weinig gedaan wordt betreft het onderwijzen van kinderrechten, waardoor het onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind ook niet veel wordt onderwezen in het basisonderwijs.

De betrouwbaarheid en validiteit zijn aangetoond. Uit Guttman's Lambda-2 en Cronbach's alpha blijkt dat er sprake is van enige mate van betrouwbaarheid. Het instrument meet wat het beoogt te meten en waarschijnlijk zullen de resultaten, met een soort gelijke steekproef, hetzelfde zijn.

Het blijkt dat in de steekproef ongeveer 1 op de 10 respondenten man is. Deze kleine

groep valt te verklaren door het feit dat er minder mannen voor de klas staan dan vrouwen, in 2021 was dit 13% (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022, p. 6). Van de 136 duizend leerkrachten in het basisonderwijs, is ruim 8 op de 10 vrouw (Traag, 2018; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023b). De geworven mannelijke en vrouwelijke respondenten komen hierdoor redelijk overeen met de realiteit, wat als realistisch gezien kan worden. Wel zou het wenselijk zijn als in vervolgonderzoek beide onderzoeksgroepen, naar verhouding, groter zijn.

Iets waar in vervolgonderzoek op moet worden gelet, is het werven van participanten. Dit ging erg moeizaam, waardoor er niet de gehoopte hoeveelheid respons was waar wel op gehoopt was. Een grotere steekproef gaat gepaard met meer power. Om een grotere steekproef te realiseren, zou men in de toekomst persoonlijk langs kunnen gaan bij leerkrachten. Een persoonlijke benadering is vaak effectiever dan een onpersoonlijke, via de mail of sociale media bijvoorbeeld (Kerkhof et al., 2010).

Ook is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van een gemakssteekproef. Dit komt door randvoorwaarden als beperkte, beschikbare tijd en middelen. De resultaten zijn hierdoor lastig te generaliseren. In vervolgonderzoek zou het voor de generalisatie goed zijn om via DUO, Dienst Uitvoering Onderwijs, een lijst met alle basisscholen in Noord-Nederland te zoeken en hier willekeurig een aantal scholen uit te selecteren en deze vervolgens aan te schrijven. Zo zal er een random steekproef ontstaan en hierdoor generalisatie beter mogelijk zijn (Acharya et al., 2013). Generalisatie is in dit onderzoek niet mogelijk, aangezien er niet aan de vuistregel van 30 respondenten per onderzoeksgroep is voldaan (Fraenkel et al., 2019).

Wat blijkt uit de resultaten is dat er te weinig wordt gedaan aan kinderrechteneducatie, waaronder onderwijs gericht op de ontplooiing van het kind, op basisscholen in Noord-Nederland. Ongeacht de leerkrachtkenmerken, zal er meer aandacht moeten worden besteed aan kinderrechten in de klas (Oomen, 2009a). Wanneer dit structureel in de klas wordt

toegepast zal er ook meer plek zijn om onderwijs aan te bieden gericht op de ontplooiing van het kind. Scholen dienen een bijdrage te leveren aan de ontplooiing van hun leerlingen (Smit et al., 2005). Helemaal voor basisschoolleerlingen is ontplooiing belangrijk, dit is namelijk de periode waarin kinderen zich op allerlei vlakken ontplooiën en ontwikkelen (Boer et al., 2011). Hen kan de basis worden aangeleerd om uiteindelijk hun kansen optimaal te benutten. Zij kunnen hier al de basis leggen voor hun verdere leven, zodat zij de samenleving in kunnen aan als de persoon die ze graag willen zijn (Jolles, 2020).

Hoewel kinderrechteneducatie op dit moment dus nog geen vaste plek heeft in het curriculum, zou het dit wel moeten krijgen (Oomen, 2009a). Zo kunnen kinderen optimale ontplooiingsmogelijkheden geboden worden, aangezien zij hier dan over worden onderwezen. Daarnaast zal hen dan ook kennis over andere kinderrechten worden bijgebracht, wat ook helpt. Een betere kinderrechtensituatie begint immers bij kennis over kinderrechten en wie kan je dit beter aanleren dan kinderen zelf (Unicef, z.d.).

Referentielijst

- Acharya, A. S., Prakash, A., Saxena, P., & Nigam, A. (2013). Sampling: Why and How of it? *Indian Journal of Medical Specialities*, 4(2), 330–333.
- Agresti, A. (2018). *Statistical Methods for the Social Sciences* (5de editie). Pearson Education Limited.
- Algemene Onderwijsbond. (2018). Functiereeks Leraren primair onderwijs. In *AOB*.
Geraadpleegd op 8 april 2023, van <https://www.aob.nl/wp-content/uploads/2018/06/Functiebeschrijvingen-primair-onderwijs.pdf>
- Brantefors, L., & Quennerstedt, A. (2016). Teaching and learning children’s human rights: A research synthesis. *Cogent Education*, 3(1), 1247610. <https://doi.org/10.1080/2331186x.2016.1247610>
- Boer, F., Huisman, J., & Deković, M. (2011). De ontwikkeling van het kind, de opvoeding en het gezin. In *Leerboek psychiatrie kinderen en adolescenten* (pp. 29–64). Tijdstroom.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155–159. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.155>
- Covell, K., & Howe, R. B. (1999). The impact of children’s rights education: A Canadian study. *International Journal of Children’s Rights*, 7, 171–183.
- Covell, K., & Howe, R. B. (2007). *Empowering Children: Children’s Rights Education as a Pathway to Citizenship*. University of Toronto Press.
- Dam, G. ten, & Volman, M. (2007). Educating for Adulthood or for Citizenship: social competence as an educational goal. *European journal of education*, 42(2), 281-298. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2007.00295.x>
- Declercq, B. (2016). Zijn, worden en behoren tot: Vijf lessen uit de analyse van 11 curricula voor het jonge kind. *Kleuters & Ik*, 32(4), 19–25.

- Denessen, E. (2000). *Opvattingen over onderwijs: leerstof- en leerlinggerichtheid in Nederland*. Garant.
- Dijkstra, A. B., Kuiper, E., & Nieuwelink, H. (2018). Schoolkenmerken voor bevordering van burgerschapscompetenties van leerlingen in het basisonderwijs: Overzichtsrapport voor het peilingsonderzoek burgerschap einde basisonderwijs. In *Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek* (Nr. 405-18–920).
- Dijkstra, A.B. (2012). *Sociale opbrengsten van onderwijs*. Amsterdam: Vossiuspers Universiteit van Amsterdam.
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using SPSS* (3e druk). Londen: Sage Publications Ltd.
- Field, A. (2017). *Discovering Statistics Using Ibm Spss Statistics* (5de editie). Londen: Sage Publication Ltd.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hgun, H. H. (2019). *How to Design and Evaluate Research in Education* (10de editie). McGraw-Hill Education.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 11.0 update* (4de editie). Allyn & Bacon
- Heidari, M., Azizifar, A., Gowhary, H., & Abbasi, Z. (2015). Iranian EFL Teachers' Attitudes towards Lesson Planning based on their Gender. *Advances in Language and Literary Studies*, 6(4), 80–83. <https://doi.org/10.7575/aiac.all.v.6n.4p.80>
- Het Kinderrechtencollectief. (2022). Opkomen voor Kinderrechten: Advies van het VN-Kinderrechtencomité. In *Kinderrechten*. Geraadpleegd op 22 juli 2023, van https://www.kinderrechten.nl/assets/2022/09/Advies-van-het-VN-Kinderrechtencomite_webversie.pdf

- Heymans, M. W., Lenssen, A. F., & De Vet, H. C. (2006). Beschrijvende statistiek. In *Onderwijs in wetenschap* (pp. 103–109). Bohn Stafleu van Loghum. https://doi.org/10.1007/978-90-313-6537-1_13
- Howe, R. T., & Covell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship and Social Justice*, 5(2), 91–102. <https://doi.org/10.1177/1746197910370724>
- Inspectie van het Onderwijs. (2006, 5 juli). *Toezichtkader actief burgerschap en sociale integratie*. Staatscourant. Geraadpleegd op 13 juli 2023, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2006-128-p13-SC75886.pdf>
- Inspectie van het Onderwijs. (2022). Peil. Burgerschap : Einde basisonderwijs 2019-2020. In *Onderwijsinspectie*. Geraadpleegd op 30 april 2023, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/themarapporten/2022/03/09/peil.burgerschap-einde-basisonderwijs-2019-2020>
- Janssen, L. (2022). *Jeugdrecht begrepen* (8ste editie). Boomjuridisch.
- Jerome, L., Emerson, L., Lundy, L., & Orr, K. (2015). Teaching and learning about child rights:: A study of implementation in 26 countries. In *Unicef*. Queen's University. Geraadpleegd op 23 juni 2023, van https://eprints.mdx.ac.uk/18078/1/Filetoupload_515480.en.pdf
- Jolles, J. (2020). *Leer je kind kennen: over ontplooiing, leren, denken en het brein* (1ste editie). Uitgeverij Pluim.
- Joshi, A., Kale, S., Chandel, S., & Pal, D. (2015). Likert Scale: Explored and Explained. *British Journal of Applied Science and Technology*, 7(4), 396–403. <https://doi.org/10.9734/bjast/2015/14975>

- Junger, M. (2019). Het bevorderen van de gezonde ontwikkeling van kinderen: een preventieve aanpak. *Pedagogische Studien*, 95, 353–360. <https://pedagogischestudien.nl/download?type=document&identificer=681977>
- Kerkhof, P., Beukeboom, C., Utz, S., & De Waard, J. (2010). *Het vermenschlijken van een bedrijf: Effecten van persoonlijke vs. onpersoonlijke bedrijfsreacties op online klachten van consumenten*. 9de Etnaal van de Communicatiewetenschap, Gent, België.
- Kinderrechten. (2011, 21 november). Kinderrechteneducatie in het onderwijs. *Kinderrechten*. Geraadpleegd op 16 februari 2023, van <https://www.kinderrechten.nl/kinderrechten-educatie-in-het-onderwijs/>
- Kinderrechten. (2018, 7 februari). *Onderwijsdoelstellingen - Artikel 29 Kinderrechtenverdrag*. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://www.kinderrechten.nl/kinderrechten-vw/artikel-29-onderwijsdoelstellingen/>
- Kinderrechten. (2019, 12 augustus). *Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*. Geraadpleegd op 14 maart 2023, van <https://www.kinderrechten.nl/professionals/kinderrechten/>
- Kinderrechten. (2023, 14 maart). *Een mensenrechtelijke tik op de vingers voor Nederland na UPR-aanbevelingen*. Geraadpleegd op 25 maart 2023, van <https://www.kinderrechten.nl/een-mensenrechtelijke-tik-op-de-vingers-voor-nederland-na-upr-aanbevelingen/>
- Laerd Statistics. (2018a). *Assumptions of the Mann-Whitney U test*. Geraadpleegd op 1 juni 2023, van <https://statistics.laerd.com/statistical-guides/mann-whitney-u-test-assumptions.php>
- Laerd Statistics. (2018b). *Spearman's Rank Order Correlation using SPSS Statistics - A How-To Statistical Guide by Laerd Statistics*. Geraadpleegd op 18 mei 2023, van <https://>

statistics.laerd.com/spss-tutorials/spearmans-rank-order-correlation-using-spss-statistics.php

Leu, E. (2005). The Role of Teachers, Schools, and Communities in Quality Education: A Review of the Literature. *AED Global Education Centre*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490174.pdf>

Liefaard, T., Hepping, K., Rap, S., & Huijjer, J. (2016). Het belang van het kind en de hooggespannen verwachtingen van het IVRK: Pleidooi voor een kinderrechtenbenadering. *De pedagogische benadering van de jeugdrechtspleging. Liber Amicorum Prof. Dr. Ido Weijers*, 25–35. <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2869310/view>

McKnight, P. E., & Najab, J. (2010). Mann-Whitney U Test. *The Corsini Encyclopedia of Psychology*. <https://doi.org/10.1002/9780470479216.corpsy0524>

Ministerie van Algemene Zaken. (2022, 14 februari). *Onderwijs en ontwikkeling*. Regering | Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/regering/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst/4.-bestaanszekerheid-en-kansgelijkheid/onderwijs-en-ontwikkeling>

Ministerie van Algemene Zaken. (2022a, januari 18). *Mensenrechten Nederland*. Mensenrechten | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mensenrechten/mensenrechten-nederland#:~:text=Mensenrechten%20in%20de%20Nederlandse%20Grondwet,gevallen%20gelijk%20behandeld%20moet%20worden.>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021, 1 juli). *Wettelijke opdracht burgerschap*. Burgerschap | Inspectie van het onderwijs. <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/burgerschap/wettelijke-opdracht>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022). Trendrapportage Arbeidsmarkt Leraren po, vo en mbo 2021. In *Rijksoverheid* (Nr. 29858932). Geraadpleegd op 15

juli 2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-580c98e3-5765-4d4a-a511-62dd568ee0f4/pdf>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023a, 31 januari). *Burgerschap*.

Inspectie van het onderwijs. Geraadpleegd op 23 juni 2023, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/burgerschap>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023b, april 26). *Personeelssterkte*.

Onderwijs algemene feiten en cijfers. Geraadpleegd op 23 juni 2023, van <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/onderwijs-algemeen/personeel/personeelssterkte>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023c, juni 27). *Wettelijke opdracht burgerschap*. Burgerschap | Inspectie van het onderwijs.

<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/burgerschap/wettelijke-opdracht>

Munniksma, A., Dijkstra, A. B., Van der Veen, I., Ledoux, G., Van de Werfhorst, H., & Ten Dam, G. (2017). Burgerschap in het voortgezet onderwijs: Nederland in vergelijkend perspectief. In *ScienceGuide*. Amsterdam University Press. Geraadpleegd op 23 maart 2023, van https://www.scienceguide.nl/wp-content/uploads/2018/02/iccs2016_burgerschapnederland.pdf

Nieuwelink, H. (2021). Hoe stimuleer je burgerschap in de klas? *Tangram Magazine*,

2021(1), 24–26. <https://pure.hva.nl/ws/portalfiles/portal/17227235/>

[Nieuwelink_Burgerschap_als_opdracht_voor_de_basisschool_magazine_BoB.pdf](#)

Nieuwelink, H., Boogaard, M., Dijkstra, A. B., Kuiper, E., & Ledoux, G. (2016). Onderwijs

in burgerschap: wat scholen kunnen doen: Lessen uit wetenschap en praktijk. In

Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (Nr. 405-15–725). Kohnstamm Instituut.

Geraadpleegd op 1 mei 2023, van https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/Onderwijs_in_burgerschap_publicversie.pdf

- Nijman-van Erven, J. (2020, 20 oktober). *Correlaties*. Data-affinity. Geraadpleegd op 14 juni 2023, van <https://data-affinity.nl/statistiek/sterkte-van-een-verband-bepalen.html>
- NOS. (2023, 26 juni). Nederland daalt op kinderrechten-ranglijst, “om je te schamen”. NOS. Geraadpleegd op 18 juli 2023, van <https://nos.nl/artikel/2480325-nederland-daalt-op-kinderrechten-ranglijst-om-je-te-schamen>
- Omolara, S. I., & Adebukola, O. M. (2015). Teachers’ Attitudes: A great influence on teaching and learning of social studies. *Journal of Law, Policy and Globalization*, 42, 131–137. <https://www.iiste.org/Journals/index.php/JLPG/article/view/26790>
- Oomen, B. (2009a). Mensen- en kinderrechten: de gemiste kans van het burgerschapsonderwijs? *Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht*, 21(2), 100–117. https://pure.uva.nl/ws/files/904603/79549_318210.pdf
- Oomen, B. (2009b). Mensen- en kinderrechtenonderwijs in Nederland: een fundamentele kwestie. *VN Forum*, 2009(1), 13–20. https://pure.uva.nl/ws/files/911096/79548_318213.pdf
- Pais, M., & Bissell, S. (2006). Overview and implementation of the UN Convention on the Rights of the Child. *The Lancet*, 367(9511), 689–690. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(06\)68267-6](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(06)68267-6)
- Reulen, J. J. M., & Rosmalen, P. H. W. (2000). *Het voortgezet onderwijs in Nederland: ontwikkelingen, structuren en regelingen*. Remmers.
- Reynaert, D. (2012). Kinderrechteneducatie:: een individueel en collectief leerproces. *Welwijs*, 24(4). <http://www.welwijs.be/jaargangen/Jaargang%2024,%20nummer%204,%20december%202013.pdf#page=11>
- Rietveld, T. (2008). Statistiek en methodologie. In *Boekblok Handboek stem-spraak-en taalpathologie* (p. 462). Springer Media B.V.

- Shanmugavelu, G., Ariffin, K., Vadivelu, M., Mahayudin, Z., & Sundaram, M. A. R. K. (2020). Questioning Techniques and Teachers' Role in the Classroom. *Shanlax International Journal of Education*, 8(4), 45–49. <https://doi.org/10.34293/education.v8i4.3260>
- Slijkhuis, E., Dijkstra, A. B., Ritzema, L., De Boer, H., Naayer, H., Van der Veen, I., Stronkhorst, E., Walet, L., Kuijpers, R., Hemker, B., & Lampe, T. (2021). *Burgerschap in het Basisonderwijs: Technisch rapport Peil.Burgerschap 2020*. Universiteit van Amsterdam.
- Smit, F., Driessen, G., & Doesborgh, J. (2005). Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit. In *Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen*. ITS. Geraadpleegd op 20 juli 2023, van <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/211566/rapport-r1507.pdf>
- Traag, T. (2018). Leerkrachten in het basisonderwijs. In *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 23 juni 2023, van <https://trendbureaudrenthe.nl/wordpress/wp-content/uploads/2019/02/CBS-2018-Leerkrachten-basisonderwijs.pdf>
- UNICEF België. (z.d.). *Wat is kinderrechteneducatie*. UNICEF. Geraadpleegd op 20 maart 2023, van <https://www.unicef.be/nl/kinderrechteneducatie/wat-kinderrechteneducatie>
- Unicef NL. (z.d.). *Kinderrechten in de klas*. UNICEF. Geraadpleegd op 23 februari 2023, van <https://www.unicef.nl/ons-werk/nederland/kinderrechten-in-de-nederlandse-cariben/kinderrechten-in-de-klas>
- Verhellen, E. (2000). *Verdrag inzake de rechten van het kind: achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen*. Leuven/Apeldoorn, België: Garant.
- Verschuieren, K., Sypré, S., Struyf, E., Lavrijsen, J., & Vansteenkiste, M. (2021). *Ontwikkelen van cognitief talent: handboek voor onderwijsprofessionals*. Acco.

Wilschut, A., & Nieuwelink, H. (2016). Definitie van burgerschap. *Hogeschool van Amsterdam, Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding*. https://pure.hva.nl/ws/portalfiles/portal/4958063/Hessel_Nieuwelink_Definitie_burgerschap.pdf

Bijlage A

IVRK Artikel 29: Doel onderwijs

Lid 1: “De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op: a. de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind; b. het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen; c. het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare; d. de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking; e. het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.”

Lid 2: “Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen, onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.”

Bijlage B

Informatie Brief Deelnemers

rijksuniversiteit
 groningen

faculteit gedrags- en
 maatschappijwetenschappen

INFORMATIE OVER HET ONDERZOEK

VERSIE VOOR DEELNEMERS

Kinderrechteneducatie in het onderwijs.

➤ **Waarom krijg ik deze informatie?**

U bent uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek omdat u docent bent in het Primair Onderwijs.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door studenten van de Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. Eindverantwoordelijke van het onderzoek is hun begeleidend docent, mw. MSc. Sonja Akyürek - Westerbeek

Het onderzoek vindt plaats in de periode april – juni 2023.

➤ **Moet ik meedoen aan dit onderzoek?**

Meedoen aan het onderzoek is vrijwillig. Wel is uw toestemming nodig. Lees deze informatie daarom goed door. Stel alle vragen die u misschien heeft, bijvoorbeeld omdat u iets niet begrijpt. Pas daarna besluit u of u wilt meedoen. Als u besluit om niet mee te doen, hoeft u niet uit te leggen waarom, en zal dit geen negatieve gevolgen voor u hebben. Dit recht geldt op elk moment, dus ook nadat u hebt toegestemd in deelname aan het onderzoek.

➤ **Waarom dit onderzoek?**

Uit verschillende internationale en nationale onderzoeken blijkt dat er nog relatief weinig wordt gedaan aan de implementatie van kinderrechteneducatie en dat Nederland zich in de achterhoede bevindt. Vanuit de literatuurstudie komt naar voren dat er mede door een gebrek aan centrale sturing er nog geen eenduidige inrichting is van kinderrechteneducatie (als onderdeel van burgerschapsvorming) in Nederland, en er is nog weinig aandacht voor professionalisering op het gebied van kinderrechten en fundamentele rechten.

In dit onderzoek willen we zicht krijgen welke kennis docenten hebben met betrekking tot kinderrechteneducatie, of er verschillen zijn tussen docenten en scholen.

➤ **Wat vragen we van u tijdens het onderzoek?**

Eerst vragen we u of u toestemming geeft voor het onderzoek en voor het beantwoorden van een vragenlijst met betrekking tot kinderrechteneducatie. De gegevens die worden verzameld, worden verwerkt in een SPSS-file. Daarbij worden alle namen van personen en plaatsen verwijderd, zodat niet meer herkenbaar is welke personen hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Pas als u toestemming heeft gegeven, kan het afnemen van de vragenlijst beginnen. Het zal ongeveer 15 tot 30 minuten duren om deze vragenlijst in te vullen.

Als u op enig moment niet meer verder wilt gaan met het invullen van de vragenlijst, dan kan dat. U hoeft niet uit te leggen waarom u niet meer verder wilt gaan.

➤ **Welke gevolgen kan deelname hebben?**

We verwachten geen nadelen voor u als gevolg van het interview en de onderwerpen die aan bod zullen komen.

➤ **Hoe gaan we met uw gegevens om?**

In één document wordt bijgehouden welk deelnemersnummer elke deelnemer krijgt. Dit is het enige document waarop uw naam te vinden is. Het document wordt bewaard in de beveiligde omgeving van de Faculteit GMW; daarbij worden de richtlijnen gevolgd die de Faculteit hanteert bij het opslaan van persoonsinformatie.

De ingevulde vragenlijsten worden na het overzetten in de SPSS-file vernietigd. De data uit de vragenlijsten interviews worden in een beveiligde omgeving opgeslagen volgens de richtlijnen van de Faculteit GMW.

Over dit onderzoek worden géén artikelen geschreven die in (wetenschappelijke) tijdschriften gepubliceerd worden.

➤ **Wat moet u nog meer weten?**

U kunt altijd vragen stellen over het onderzoek: nu, tijdens het onderzoek, en na afloop. Dit kan door de verantwoordelijke docent te e-mailen (s.akyurek-westerbeek@rug.nl) of te mailen of bellen met de student waarmee u de afspraak voor de vragenlijst hebt gemaakt.

Heeft u vragen/zorgen over uw rechten als onderzoeksdeelnemer of de uitvoering van het onderzoek? U kunt hierover ook contact opnemen met de Ethische Commissie Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen: ec-bss@rug.nl.

Als onderzoeksdeelnemer heeft u recht op een kopie van deze onderzoeksinformatie.

Bijlage C

Gebruikte Vragen Vragenlijst

1. Hoe vaak wordt burgerschapsvorming bewust ingezet om ongewenst gedrag en opvattingen (zoals pesten en racisme) van leerlingen te beïnvloeden?
2. Hoe vaak moet het burgerschapsonderwijs verder ontwikkeld worden?
3. Hoe vaak heeft u goed inzicht in de opvattingen, houdingen en het gedrag van leerlingen rond burgerschap?
4. Hoe vaak heeft u goed inzicht in de burgerschapsontwikkeling van uw leerlingen?
5. Hoe vaak wordt de invulling van het burgerschapsonderwijs besproken in teamvergaderingen?
6. Hoe vaak worden de burgerschaps-competenties (competenties om op een goede manier deel te kunnen nemen aan de samenleving) van leerlingen besproken in het team?
7. Hoe vaak wordt de invulling van het burgerschapsonderwijs op basis van ervaringen en resultaten periodiek bijgesteld?
8. Hoe vaak heeft u voor uw lessen concrete leerdoelen voor burgerschapsvorming geformuleerd?
9. Hoe vaak vindt u het moeilijk om invulling aan burgerschapsonderwijs op school te geven?
10. Hoe vaak hebben alleen enkele leerkrachten met burgerschapsonderwijs te maken?